

Om Husserls syn på perseptuell begrunnelse

Husserl on Perceptual Justification

Tarjei Mandt Larsen

Førsteamanuensis, PhD, Handelshøgskolen ved UiS, Universitetet i Stavanger

Tarjei Mandt Larsen er førsteamanuensis i filosofi ved Handelshøgskolen ved UiS, Universitetet i Stavanger. Hans primære forskningsinteresser ligger innen fenomenologi, Husserls erkjennelsesteori i særdeleshet. Øvrige interesser inkluderer analytisk epistemologi og persepsjonsfilosofi.

tarjei.m.larsen@uis.no

SAMMENDRAG

Artikkelen søker å bidra til å eksplisere forpliktelsene til Husserls syn på perseptuell begrunnelse. Husserl karakteriserer persepsjon som erfaring av «legemlig gitte» fysiske ting. Grunnprinsippet i hans persepsjonsepistemologi er at den legemlige gittheten til en ting gir umiddelbar begrunnelse for oppfatninger om den. Jeg hevder at Husserl er forpliktet på et annet prinsipp, i henhold til hvilket den *tilsynelatende* legemlige gittheten til en ting gir *middelbar* begrunnelse for oppfatninger om den. Jeg påpeker først at Husserl betrakter en tings legemlige gitthet som konstitutivt avhengig av «forventninger» om mulig videre erfaring av tingen. Jeg gir deretter grunner for å hevde at han implisitt bestemmer de aktuelle forventningene som å måtte være korrekte, og at dette, kombinert med hans begrunnelsesinternalisme, synes å innebære at hans påstand om den begrunnelsesmessige rollen til legemlig gitthet må sees som å referere til *tilsynelatende* gitthet. Endelig peker jeg på at Husserl også, og uttrykkelig, karakteriserer forventningene som induktivt begrunnede i minner om tidligere persepsjoner. Fra dette konkluderer jeg at han synes forpliktet til å anta at den begrunnelse legemlig gitthet gir er *middelbar*, for så vidt som den da avhenger av den begrunnelse slike minner gir for de involverte forventningene.

Nøkkelord

Husserl, persepsjon, perseptuell begrunnelse, legemlig gitthet, forventning, omstøtelig begrunnelse, umiddelbar begrunnelse, middelbar begrunnelse, disjunktivisme

ABSTRACT

The paper aims to contribute to explicate the commitments of Husserl's view of perceptual justification. Husserl characterizes perception as the conscious experience of physical things as «bodily given». The basic principle of his epistemology of perception is that the bodily givenness of a thing provides immediate justification for belief about it. I suggest that Husserl is committed to a different principle, according to which the *seeming* bodily givenness of a thing provides *mediate* justification for belief about it.

First, I note that Husserl takes the bodily givenness of a thing to be constitutively dependent on «anticipations» of possible further perception of the thing. Second, I argue that he implicitly construes the anticipations concerned as veridical. And I suggest that this, when combined with his internalism about justification, implies that his claim about the epistemic role of bodily givenness should be taken to concern seeming givenness. Third, I point out that Husserl also, and expressly, construes the anticipations as inductively justified by memories of past perceptions. From this, I conclude that he seems committed to holding that the justification provided by bodily givenness is mediate, depending, as it then does, on the justification that such memories provide for the anticipations involved.

Keywords

Husserl, perception, perceptual justification, bodily givenness, anticipation, defeasible justification, immediate justification, mediate justification, disjunctivism

Husserls persepsjonsepistemologi representerer en ofte oversett ressurs i diskusjoner om perseptuell begrunnelse. Formålet med det følgende er å bidra til en eksplisering av dens forpliktelser.

Grunnprinsippet i Husserls teori om perseptuell begrunnelse kan formuleres slik (jf. 2003, s. 118):

Perseptuell Begrunnelse: En fysisk gjenstands perseptuelle gitthet utgjør en epistemisk grunn til å tro at gjenstanden eksisterer og har de trekk den er gitt som å ha.

Husserl spesifiserer dette prinsippet gjennom å karakterisere perseptuell gitthet og dens epistemiske betydning på bestemte måter. Jeg hevder at han synes å måtte karakterisere dem på andre måter, og at han derfor synes forpliktet til å gi en spesifisering av prinsippet som avviker fra hans offisielle.

1. DEN OFFISIELLE SPESIFISERINGEN AV PERSEPTUELL BEGRUNNELSE

Husserls begrep om perseptuell gitthet er knyttet til hans syn på perseptuell erfaring. I henhold til dette er perseptuell erfaring en særlig type «intensjonal opplevelse» (*intentionale Erlebnis*) – en fenomenalt bevisst mental hendelse som er «om» eller «rettet mot» noe, hvor dette noe utgjør dens «intensjonale gjenstand» (*intentionale Gegenstand*) (1984, s. 414). To trekk ved husserlske intensjonale gjenstander bør nevnes her.

Det første er at en intensjonal gjenstand ikke er en entitet av en bestemt type, men dét en intensjonal opplevelse er rettet mot – hva enn det måtte være (1984, s. 438). Hva som helst – det være seg noe fysisk eller mentalt, noe konkret eller abstrakt, noe eksisterende eller ikke-eksisterende, et partikulært objekt eller et saksforhold – kan være en intensjonal gjenstand, og vil være det hvis det opptrer som dét en intensjonal opplevelse er rettet mot. Så mens den intensjonale gjenstanden til min perseptuelle opplevelse av en jevnt rød kube vil være denne kuben, og gjenstanden til min opplevelse av å huske gårsdagens frokost vil være gårsdagens frokost, vil gjenstanden til min opplevelse av å tenke på guden Jupiter være guden Jupiter (1984, s. 386).¹

1. I Cranes terminologi ville Husserls begrep om intensjonale gjenstander være et skjematisk til forskjell fra et substansielt gjenstandsbegrep (2001, s. 15). For et forsvar for denne utlegningen, se Drummond (1990) og Meixner (2006). For en alternativ utlegning, se Smith and McIntyre (1982).

Det andre trekket ved intensjonale gjenstander er at de alltid er nærværende for subjektet på et bestemt vis eller i en bestemt «gitthetsmåte» (*Gegebenheitsweise*) (jf. 1976a, s. 232–34). En kube kan opptre som gjenstand for ulike intensjonale opplevelser: persepsjoner, erindringer, symbolske forestillinger og så videre. I hver av disse er kuben nærværende på en opplevelsesmessig særegen måte: som persipert, som erindret og som representert ved et symbol av ett eller annet slag. Å spesifisere hva disse «som ...»-uttrykkene referer til er da å spesifisere de ulike måter kuben er gitt på i de aktuelle opplevelsene.

Ifølge Husserl kan intensjonale opplevelser altså karakteriseres under henvisning til sine intensjonale gjenstander og disses gitthetsmåte. Gjenstandene til perseptuelle erfaringer er fysiske gjenstander, forstått først og fremst som det Husserl kaller «ting» (*Dinge*) – grovt sagt, spatio-temporale partikularia med sansbare egenskaper som farge og form.² Det Husserl kaller «perseptuell gitthet», og som han knytter slik avgjørende epistemisk betydning til, er således den gitthetsmåte som er karakteristisk for fysiske gjenstander når de opptrer som de intensjonale gjenstandene til perseptuelle erfaringer.

Husserl karakteriserer perseptuell gitthet som «legemlig gitthet» (*leibhafte Gegebenheit*), hvor det å si om en ting at den er legemlig gitt er å si at den er nærværende som «seg selv», eller nærværende «i egen person» (2004b, s. 344–46). I egenskap av erfaringer hvis gjenstander er nærværende på denne måten, skiller perseptuelle opplevelser seg fra andre opplevelser rettet mot fysiske gjenstander. Hvis jeg opplever en kube ved å lese om den eller se et bilde av den, er kuben nærværende, ikke som seg selv, men kun som representert ved en annen gjenstand – et tegn eller et bilde. Og selv om kuben ikke behøver å være nærværende som representert ved en annen gjenstand, hvis jeg opplever den ved å erindre eller fantasere den, er den heller ikke da til stede i egen person, men kun «som om» den var det (jf. 1976a, s. 90).

Når Husserl hevder at en tings perseptuelle gitthet utgjør en epistemisk grunn for oppfatninger om den, er det nettopp fordi han bestemmer perseptuell gitthet som legemlig gitthet. Ja, spør han, hva kunne utgjøre en bedre grunn til å tro at en ting med slike og slike trekk eksisterer enn at den er nærværende i egen person? Hva kunne gi meg en bedre grunn til å anta at det er en jevnt rød kube foran meg enn at en slik kube er til stede for meg som seg selv? (jf. 2003, s. 118; 1956, s. 335–36)

Den epistemiske grunn legemlig gitthet hevdes å utgjøre har to trekk av særlig betydning i vår sammenheng. Den er for det første umiddelbar, i den forstand at begrunnelseskraften til legemlig gitthet ikke avhenger av andre grunner, for eksempel de grunner subjektet måtte ha for å tro at hennes perseptuelle erfaringer er pålitelige (jf. 1976b, s. 534). At en jevnt rød kube foreligger som legemlig gitt gir meg altså grunn til å tro at det er en slik gjenstand foran meg, selv om jeg skulle mangle uavhengige grunner til å anta at jeg ikke er offer for en hallusinasjon.

Som grunn er legemlig gitthet for det andre omstøtelig, i den forstand at begrunnelseskraften til ethvert tilfelle av legemlig gitthet kan bli svekket eller helt underminert av senere erfaringer. Dette skyldes at legemlig gitthet ifølge Husserl er en ikke-faktiv gitthetsmåte – en gitthetsmåte som ikke garanterer at de gitte gjenstander faktisk har de trekk de er gitt

2. Som antydnet er dette forenklet. Husserls begrep om perseptuelle gjenstander omfatter gjenstander av en rekke forskjellige slag. For en god redegjørelse, se Mulligan (1995).

som å ha, eller at de overhodet eksisterer (1976a, s. 98). En jevnt rød kubes legemlige gitthet er altså forenlig, både med at kuben ikke er jevnt rød og at den ikke eksisterer i det hele tatt. Og dens gitthet gir meg følgelig ikke en konklusiv, men kun en omstøtelig eller *prima facie* grunn til å tro at det befinner seg en slik gjenstand foran meg.³

Ved å karakterisere perseptuell gitthet som legemlig gitthet, og den epistemiske grunn legemlig gitthet utgjør som umiddelbar og omstøtelig, spesifiserer Husserl implisitt prinsippet jeg ovenfor kalte Perseptuell Begrunnelse på denne måten:

Offisiell Begrunnelse: En fysisk gjenstands legemlige gitthet utgjør en umiddelbar *prima facie* grunn til å tro at gjenstanden eksisterer og har de trekk den er gitt som å ha.

Som nevnt vil jeg hevde at Husserl synes forpliktet til å gi andre karakteristikker av perseptuell gitthet og dens epistemiske betydning, og dermed at han også synes forpliktet til å spesifisere Perseptuell Begrunnelse på en annen måte. Mer presist vil jeg hevde at han synes å måtte karakterisere perseptuell gitthet som tilsynelatende legemlig gitthet, og den epistemiske grunn denne utgjør som middelbar, hvor en middelbar grunn er en hvis begrunnelseskraft avhenger av andre grunner. Jeg vil med andre ord hevde at han synes forpliktet til å spesifisere Perseptuell Begrunnelse slik:

Uoffisiell Begrunnelse: En fysisk gjenstands *tilsynelatende* legemlige gitthet utgjør en *middelbar* *prima facie* grunn til å tro at gjenstanden eksisterer og har de trekk den er gitt som å ha.

Mitt argument for dette knytter seg til et vesentlig trekk ved legemlig gitthet jeg så langt ikke har berørt – nemlig dens konstitutive avhengighet av «forventning».⁴

2. LEGEMLIG GITTHET SOM FORVENTNINGSMESSIG GITTHET

Avhengigheten er relatert til at en tings legemlige gitthet alltid vil være «ensidig»: I enhver fase av en perseptuell erfaring vil bare visse trekk ved dens gjenstand være «egentlig» gitte, som Husserl uttrykker det – nemlig, i hvert fall for visuelle erfaringers del, de som knytter seg til tingens forside, den side som til enhver tid vender mot subjektet. Dette betyr ikke at andre trekk ved tingen – trekk knyttet til dens bakside, dens flanker og dens innside – ikke er gitte, men kun at de er gitte på en «uegentlig» måte. Ja, Husserl hevder at tingen ikke kunne vært legemlig nærværende overhodet med mindre den var gitt som også å ha slike trekk: Enhver fysisk gjenstand vil perseptuelt måtte erfares fra et bestemt perspektiv, definerert ved det persiperende subjektets romlige plassering. Siden fysiske gjenstander er tredid-

3. Gjennom bestemmelsen av perseptuell begrunnelse som umiddelbar og omstøtelig fremviser Husserls persepsjonsepistemologi slektskap med såkalte «ny-mooreanske» eller «dogmatiske» tilnærminger. For et innflytelsesrikt eksempel, se Pryor (2000). Se også Pollock (1986) og Alston (1976).

4. Uten å kunne begrunne det her, vil jeg hevde at Husserls syn på den legemlige selvgitthetens antatte forventningsmessighet forblir mer eller mindre uendret gjennom forfatterskapet. Siden det problem jeg ser den som å medføre for hans offisielle syn på perseptuell begrunnelse knytter seg til det jeg vil betrakte som invariante trekk ved den, vil jeg følgelig også hevde at dette problemet består gjennom alle fasene i Husserls utvikling – en utvikling jeg for øvrig, i likhet med så ulike kommentatorer som Føllesdal og Derrida, ser som preget av kontinuitet snarere enn brudd.

menjonale, innebærer dette imidlertid at en gjenstand kan være nærværende *som* en fysisk gjenstand bare hvis den er nærværende som å ha trekk som er «skjulte», eller uegentlig gitte, relativt til subjektets aktuelle perspektiv (1973, s. 51; 1966, s. 118–19).

Husserl redegjør for skillet mellom de egentlig og uegentlig gitte trekkene til perseptuelt gitte ting under henvisning til et parallelt skille mellom to typer av intensjonal rettethet, eller «intensjon», som enhver perseptuell erfaring vil fremvise i alle sine faser. Til tingens egentlig gitte trekk svarer intensjoner som er «sanselig fylte», i den forstand at de er «fortolkninger» av «sansninger» (*Empfindungen*) som å være opplevelser av tilsvarende trekk ved gjenstanden. Og til tingens uegentlig gitte trekk svarer intensjoner som er «tomme», i den forstand at de ikke er slike fortolkninger (1966, s. 5; 1973, s. 46–47).

Husserl karakteriserer slike tomme intensjoner som «forventninger» – nemlig forventninger om den sanselige gitthet subjektet antar at de for øyeblikket ikke-sanselig gitte trekkene ved tingen ville oppnå dersom hun på bestemte måter skulle endre sitt perspektiv på den (1966, s. 26; 1992, s. 93).⁵ Den ikke-sanselig gitte rødheten til baksiden av det jeg perseptuelt erfarer som en jevnt rød kube er altså nærværende som et trekk ved kuben som jeg forventer *ville ha blitt* sanselig tilgjengelig, dersom jeg hadde beveget meg rundt den.⁶

Husserl hevder altså at en ting er legemlig gitt bare hvis subjektet har forventninger med hensyn til hvordan den ville fremstått som sanselig gitt, dersom hun hadde beveget seg på bestemte måter.⁷ Dette synet gir opphav til flere spørsmål. Her vil jeg kun berøre to, som kan formuleres ved å spørre om Husserl tilslutter seg følgende prinsipper:

Korrekt Forventning: En fysisk gjenstand er legemlig gitt bare hvis de forventninger dens gitthet fordrer er korrekte.

Begrunnet Forventning: En fysisk gjenstand er legemlig gitt bare hvis de forventninger dens gitthet fordrer er begrunnede.

Jeg vil hevde at Husserl i praksis synes å anerkjenne begge disse prinsippene, og at dette forplikter ham til å karakterisere perseptuell gitthet som tilsynelatende legemlig gitthet, og den epistemiske grunn denne angivelig utgjør som middelbar. Jeg vil med andre ord argumentere for at hans syn på prinsippene forplikter ham til å akseptere Uoffisiell Begrunnelse.

3. KORREKT FORVENTNING

Uansett om Husserl ser riktigheten til de forventninger en tings legemlige gitthet fordrer som nødvendig for tingens gitthet, er det klart at han ser den som nødvendig for tingens

5. Karakteristikken av tomme perseptuelle intensjoner som forventninger opptrer allerede i Husserl (1984), men blir sterkere betont og utviklet i de senere, genetisk-fenomenologisk delene av forfatterskapet, særlig i Husserl (1966) og (1999).

6. Det er nærliggende å betrakte Husserlske perseptuelle forventninger som en type sensorisk-motoriske kontrafaktiske oppfatninger, og dermed som beslektede med det Nöe kaller «sensorisk-motorisk kunnskap» (2004).

7. Gjennom dens betoning av kroppens og dens bevegelsesmuligheters betydning for perseptuell erfaring, viser Husserls persepsjonsfenomenologi slektskap både med fenomenologien til Merleau-Ponty (1945) – som den utgjør en historisk forutsetning for – og såkalte «enaktive» tilnærminger i analytisk persepsjonsfilosofi, særlig Noës (2004).

eksistens. Dette er en konsekvens av hans generelle fenomenologiske bestemmelse av hva det vil si for en gjenstand å eksistere.⁸ Ifølge denne eksisterer en gjenstand hvis og bare hvis den kan foreligge som «adekvat» gitt, hvor dette, grovt sagt, betyr at den kan være legemlig gitt på en slik måte at alle dens trekk er egentlig gitte (1976a, s. 329). Til antatt forskjell fra blant annet bevissthetsopplevelser, kan fysiske gjenstander imidlertid ikke være gitte på denne måten, siden de er romlige, og derfor, som vi har sett, alltid vil foreligge med uegentlig eller forventningsmessig gitte trekk. Uansett hvor lenge en perseptuell erfaring forløper, og forblir «enstemmig» (*Einstimmig*) i den forstand at forventningene som er involvert i én fase blir bekreftet i senere faser, vil den altså på ethvert tidspunkt romme et overskudd av ubekreftede forventninger. Fysiske gjenstanders eksistens kan følgelig ikke bestemmes ved muligheten for faktisk adekvat gitthet. Men den kan ifølge Husserl bestemmes ved muligheten for ideal adekvat gitthet, hvor denne, grovt sagt, består i å kunne opptre som gjenstanden til et enstemmig perseptuelt forløp som ville forblitt enstemmig selv hvis det, per impossibile, hadde blitt uendelig forlenget (1976a, s. 330–31).⁹

Av dette følger at en legemlig gitt ting eksisterer bare hvis de forventninger dens legemlige gitthet fordrer ville blitt bekreftet i et uendelig perseptuelt forløp. Spørsmålet er da om Husserl betrakter forventningenes riktighet som nødvendig, ikke bare for tingens eksistens, men også for dens legemlige gitthet.¹⁰

Umiddelbart kan svaret synes å måtte være nei. Hvis de forventninger et tilfelle av legemlig gitthet fordrer måtte være korrekte, ville en ting være legemlig gitt bare hvis den kunne opptre som den intensjonale gjenstanden til et enstemmig uendelig perseptuelt forløp. Men hvis tingen kunne opptre på denne måten ville den, som vi nettopp har sett, ifølge Husserl eksistere. Så hvis forventningene måtte være korrekte, ville en ting vært legemlig gitt bare dersom den eksisterte. Men, som vi har sett, synes Husserl klart å benekte dette.

Ikke desto mindre tyder flere tekststeder på at Husserl i praksis støtter Korrekt Forventning. Blant disse finner vi passasjer som den følgende, hvor Husserl, etter å ha beskrevet hvordan de forventninger som inngår i enstemmige perseptuelle forløp blir kontinuerlig bekreftede, hevder at slike bekræftelser er nødvendige for legemlig gitthet:

-
8. At den følgende bestemmelsen av gjenstandsmessig eksistens er «fenomenologisk» vil her si at den er gitt innenfor rammen av Husserls «transcendentale epoché», et metodologisk grep han innfører rundt 1906, og som han, av grunner jeg her ikke kan gå inn på, betrakter som nødvendig for løsning av ethvert filosofisk problem. I nærværende sammenheng, og svært forenklet, kan det betraktes som å bestå i å begrense den begrunnelsesmessige basisen for ens dommer til det som kan foreligge som refleksivt gitt i et konsekvent fastholdt førstepersonsperspektiv (jf. Husserl 1976a).
  9. Ifølge Husserl er en fysisk gjenstands eksistens i siste instans bestemt ved et koordinert system av enstemmige persepsjonsforløp, som omfatter, ikke bare de faktiske og mulige forløpene til et enkelt subjekts perseptuelle erfaringer av gjenstanden, men de tilsvarende forløpene til ethvert faktisk og mulig subjekts erfaringer av den. Denne intersubjektive dimensjonen blir sterkere betont i de senere delene av forfatterskapet, men er også klart til stede tidligere. For en god fremstilling av Husserls bestemmelse av perseptuelle gjenstanders eksistens under henvisning til enstemmige persepsjonsforløp, se Smith (2003).
  10. Skuffelse av perseptuelle forventninger behøver ikke alltid lede til oppgivelse av antagelsen om den aktuelle gjenstandens eksistens, men kan resultere bare i oppgivelse av antagelser om dens egenskaper: Basert på måten den fremtrer på, og tidligere erfaringer med lignende gjenstander, danner jeg en forventning om at den legemlig gitte kuben foran meg er rød, som ville bli skuffet hvis jeg beveget meg og fant at baksiden er blå. Om så skulle skje ville jeg imidlertid ikke alene av den grunn bli bragt til å oppgi antagelsen om at kubens eksistens. For dette er skuffelse av mer «substansielle» forventninger påkrevet, for eksempel forventningen om at jeg ikke kan føre henden tvers igjennom den.

Slik går det, og må det gå, dersom nettopp en kontinuerlig persepsjonsenhet skal kunne komme i stand, og, med den, enheten til persepsjonsgjenstanden, som bestandig og *legemlig* eksisterende, i enheten til en opprinnelig begrunnelse [*Rechtgebung*], som nettopp utgjør vesenet til persepsjonen som sådan (2001, s. 138; min kursivering).¹¹

Andre eksempler tilbys av de mange passasjer hvor Husserl omtaler legemlig gitthet som «presumptiv», slik han gjør i den følgende, som opptrer i en sammenheng tematisk relatert til hans redegjørelse for fysiske gjenstanders eksistens som bestemt ved muligheten for ideal adekvat gitthet.¹²

Gittheten til en ting [er] ikke bare gitthet gjennom perspektivisk avskygning [*Abschattung*], men bestandig og nødvendigvis *presumptiv gitthet*, og det med hensyn til ethvert nåtidspunkt, ethvert punkt hvor tingen er legemlig gitt som å eksistere nå, på en sånn og sånn måte. Uansett hva ved tingen som er gitt, så kan det være at det var en falsk pretensjon; det avhenger av forløpet til den enstemmige persepsjonen (1976b, s. 598; min kursivering).

Husserl sier her at legemlig gitthet er *presumptiv* i den forstand at ethvert gitt aspekt ved tingen kan være en «falsk pretensjon», og at om så er tilfelle avhenger av «forløpet til den enstemmige persepsjonen». I lys av konteksten er det naturlig å tolke dette som at hvorvidt en ting som på et tidspunkt *synes* å være legemlig gitt også faktisk *er* det avhenger av om det videre persepsjonsforløpet ville ha vært enstemmig – altså vært slik at de involverte forventningene ville ha blitt oppfylte. Men dette er ensbetydende med å si at en ting er legemlig gitt bare hvis de aktuelle forventningene er korrekte.

Kan Husserls tilsynelatende motstridende vurderinger av Korrekt Forventning forsones? Én mulighet, indikert av den nettopp siterte passasjens antydde skille mellom virkelig og tilsynelatende legemlig gitthet, ville være å se ham som implisitt å støtte et disjunktivistisk syn på perseptuell gitthet. Ifølge et slikt syn ville det å si at en gjenstand er perseptuelt gitt være å si at den *synes* å være legemlig gitt, hvor dette, i sin tur, ville innebære å fremsette følgende disjunksjon: Enten er gjenstanden *virkelig* legemlig gitt, hvor dette betyr at den hadde kunnet opptre i et enstemmig uendelig persepsjonsforløp, og dermed at de involverte forventningene ville ha vært korrekte. Eller så *bare synes* gjenstanden å være legemlig gitt, hvor dette betyr at den ikke hadde kunnet opptre i et slikt persepsjonsforløp, og dermed at de relevante forventningene *ikke* ville ha vært korrekte. Til forskjell fra virkelig legemlig gitthet ville tilsynelatende legemlig gitthet altså være ikke-faktiv, og passasjer hvor Husserl beskriver legemlig gitthet på denne måten kunne da betraktes som å vise til tilsynelatende snarere enn virkelig gitthet.

En slik utlegning ville gjort det forståelig at Husserl kan synes å både akseptere og avvise Korrekt Forventning: Han aksepterer prinsippet som et prinsipp om de forventninger *virkelig* legemlig gitthet fordrer. Og han avviser det som et prinsipp om de forventninger *tilsynelatende* legemlig gitthet fordrer, hvor denne er *enten* virkelig *eller* blott tilsynelatende legemlig gitthet.¹³

11. Alle oversettelser er mine.

12. Se også for eksempel (1966, s. 3, 12–13, 21; 2003, s. 82).

La oss nå vende tilbake til spørsmålet om hvordan Husserl kan karakterisere perseptuell gitthet, forstått som en epistemisk grunn for perseptuelle oppfatninger. Som vi husker karakteriserer han perseptuell gitthet i denne forstand som legemlig gitthet. I lys av den foreslåtte disjunktivismen kan denne karakteristikken imidlertid forstås som å vise til enten virkelig eller tilsynelatende legemlig gitthet. Som vi nå skal se, synes den å måtte vise til tilsynelatende gitthet, siden en karakteristik av perseptuell gitthet som virkelig gitthet ville bryte med to deler av Husserls syn på perseptuell begrunnelse.

Karakteristikken ville for det første bryte med hans fallibilisme. Som tidligere vist, hevder Husserl at perseptuell gitthet er en omstøtelig epistemisk grunn, og at dette skyldes at perseptuell gitthet er ikke-faktiv: Når den grunn en jevnt rød kubes perseptuelle gitthet gir meg for å tro at det er en slik kube foran meg kan omstøtes, er det fordi denne gittheten ikke garanterer at det er en slik kube foran meg. Dette betyr imidlertid at Husserl ikke kan karakterisere perseptuell gitthet som virkelig, men bare som tilsynelatende legemlig gitthet. For, til forskjell fra tilsynelatende legemlig gitthet, ville virkelig legemlig gitthet som vi har sett vært faktiv.

En karakteristik av perseptuell gitthet som virkelig legemlig gitthet ville for det andre bryte med Husserls begrunnelsesinternalisme. Ifølge denne utgjør noe en epistemisk grunn for et subjekt bare dersom hun kan bli seg det refleksivt bevisst (jf. 2003, s. 84). Men en tings virkelige legemlige gitthet er ikke noe et subjekt kan bli seg bevisst på denne måten. For denne fordrer, som vi har sett, at tingen ville kunne opptre som den intensjonale gjenstanden til et enstemmig uendelig persepsjonsforløp. Med en tings tilsynelatende legemlige gitthet stiller det seg annerledes. For denne fordrer bare at tingen *synes* å kunne opptre som den intensjonale gjenstanden til et slikt persepsjonsforløp, hvilket er refleksivt tilgjengelig.

Husserl kan altså i praksis synes å ville kombinere disjunktivisme vedrørende perseptuell gitthet med konjunktivisme vedrørende perseptuell begrunnelse – her forstått som det syn at den begrunnelse et tilfelle av tilsynelatende legemlig gitthet gir er den samme uansett om det dreier seg om et tilfelle av virkelig eller blott tilsynelatende gitthet. Hvorfor Husserl skulle gå inn for denne kombinasjonen, og om den lar seg opprettholde, må bli spørsmål for en annen anledning.

4. BEGRUNNET FORVENTNING

Jeg vender meg nå til spørsmålet om hvorvidt Husserl støtter prinsippet jeg kalte Begrunnet Forventning. I lys av den foregående diskusjonen vil jeg forstå prinsippet referanse til

-
13. I et fenomenologisk perspektiv – det vil si innenfor rammen av den transcendentale epochéen – vil enhver størrelse måtte karakteriseres under henvisning til bestemte systemer av mulig erfaring. For blott tilsynelatende legemlig gitthets vedkommende innebærer dette at man strengt tatt ikke kan si om en gjenstand at den *er* blott tilsynelatende legemlig gitt. Man kan kun, *etter* at man eventuelt har konstatert at gjenstanden ikke kunne opptre i et enstemmig persepsjonsforløp, si at det *viste* seg at dens gitthet var blott tilsynelatende. Som dette antyder, kunne disjunktivismen jeg tilskriver Husserl karakteriseres som transcendent-idealisk, og dermed som ulik de vanligste formene for analytisk disjunktivisme, som alle er realistiske. Når det er sagt, må det også sies at spørsmålet om karakteren til Husserls transcendentale idealisme, og dens forhold til realistiske tilnærminger, er kontroversielt. For sentrale bidrag her, se Smith (2003) og Zahavi (2017).

legemlig gitthet som en referanse til tilsynelatende snarere enn virkelig legemlig gitthet, og jeg vil også i det videre bruke termen slik.

Flere tekster synes utvetydig å vise at Husserl støtter Begrunnet Forventning. Legg først merke til at han hevder at de forventninger legemlig gitthet fordrer er motiverte. Under henvisning til de antatte relasjonene mellom mulige kroppsbevegelser og gjenstandsfremtredelser, som utgjør forventningenes innhold, skriver han:

Disse implisitte mulighetene er ikke vilkårlige meninger om min kunnen, og om det som da ville komme, men fremsyn [*Voraussichten*] som er opprinnelig *motiverte* utfra det aktuelle nået (1959, s. 405; min kursivering).

Når han karakteriserer forventningene som «motiverte utfra det aktuelle nået» hevder Husserl i praksis at de er genererte av sanselig gitte aspekter ved nåtidig erfarte gjenstander.¹⁴ Min forventning om at baksiden av det som legemlig fremstår som en jevnt rød kube ville fremtrådt som rød, dersom jeg beveget meg rundt den, ville således være å betrakte som generert av dens nåværende forsides fremtreden som rød.

Dette er imidlertid forenklet. Ifølge Husserls mer fullstendige redegjørelse motiverer ikke de sanselige gitte aspektene ved en nåtidig erfart gjenstand forventninger direkte. Deres rolle består snarere i å utløse minner om tidligere tilfeller av legemlig gitthet av tilsynelatende like gjenstander. Og det er disse minnene som direkte motiverer forventningene, i form av oppfatninger om at videre erfaring av gjenstanden ville vise at den faktisk ligner disse tidligere erfarte gjenstandene. Min forventning om at baksiden av kuben ville vise seg å være rød ville således være direkte generert av minner om tidligere erfarte jevnt røde kuber, minner som ble assosiativt utløst av den nåværende forsiden av kubens fremtreden som rød.

Husserl hevder nå at det som motiverer nåværende perseptuelle forventninger også begrunner dem. Idet han refererer til perseptuell forventning, skriver han:

Det er ikke en forventning generelt, men en forventning som er *motivert* og *begrunnet* [*begründet*] i selvgittheten og i forløpet til enstemmig selvgitthet (1959, s. 399; mine kursivering).

I en rekke passasjer karakteriserer Husserl perseptuelle forventninger som «induksjoner», og antyder dermed at de er induktivt begrunnede. I forbindelse med at han avviser at perseptuelle forventninger er blotte «hypoteser», sier han for eksempel følgende:

Det handler snarere om en forventning som er opprinnelig motivert, og i en viss og eiendommelig forstand evident fordret, ut fra den egentlig selvgitte siden til den appersiperte fysikaliteten [*Körperlichkeit*], en forventning om å være i stand til å kunne bringe de ennå ikke selvgitte sidene til selvframstilling [*Selbstdarstellung*] fra det nåværende gitte. Det er, kunne vi også si, den i enhver persepsjon levende, og fra denne uadskillelige, «*induksjon*», som i persepsjonsforløpet kontinuerlig forvandler seg til oppfyllelse selvframstillinger, hvorved stadig nye induksjoner blir levende vekket (2002, s. 412; min kursivering).¹⁵

14. Husserl karakteriserer motivasjon som «mental (*geistig*) ... kausalitet» (2004a, s. 110), hvorved han, svært grovt sagt, forstår relasjoner av ikke-konstitutiv avhengighet mellom intensjonale opplevelser og intensjonale gjenstander tilhørende andre intensjonale opplevelser, så vel som mellom de aktuelle intensjonale opplevelsene selv.

15. Se også for eksempel (1968, s. 137; 2001, s. 138).

Ifølge Husserl ville mine minner om tidligere opplevelser av legemlig gitte jevnt røde kuber altså ikke bare motivert min forventning om at baksiden av kubene ville vist seg å være rød. De ville også induktivt begrunnet den, i den forstand at de ville gjort det mer trolig enn ikke at den var korrekt.

Husserl synes altså klart å støtte Begrunnet Forventning. Men dette innebærer at han ikke konsistent kan hevde at den epistemiske grunn legemlig gitthet antas å utgjøre er umiddelbar, slik den ifølge Offisiell Begrunnelse er. For hvis Begrunnet Forventning er korrekt vil den begrunnelse et tilfelle av legemlig gitthet gir måtte være middelbar, etter som den da vil avhenge av andre epistemiske grunner – nemlig, de induktive grunner subjektets minner om tidligere tilfeller av legemlig gitthet utgjør for de forventninger den aktuelle gittheten avhenger av. I motsetning til Husserls offisielle syn vil den grunn den legemlige gittheten til en jevnt rød kube antas å utgjøre for å tro at det er en slik gjenstand foran meg altså ikke være umiddelbar. For dens begrunnelseskraft vil avhenge av de grunner mine minner om tidligere erfarte jevnt røde kuber utgjør for de forventninger kubens legemlige gitthet fordrer.

Hvis støtte til Begrunnet Forventning medfører at Husserl ikke konsistent kan hevde at legemlig gitthet er en umiddelbar epistemisk grunn, slik han gjør, hvorfor støtter han prinsippet? Dette spørsmålet rommer to spørsmål: Hvorfor skulle de forventninger et tilfelle av legemlig gitthet fordrer måtte være motivert av minner om tidligere tilfeller av gitthet? Og hvorfor skulle forventningene også måtte være begrunnet i slike minner?

Så vidt jeg vet gir ikke Husserl noe uttrykkelig svar på det første spørsmålet. Han antyder imidlertid et svar når han hevder at enhver legemlig gitt ting vi møter i vår erfaringsverden fremstår som allerede «bekjent» på et høyere eller lavere nivå av generalitet (1973, s. 34, 125). For det ville kunne hevdes at en legemlig gitt ting ikke kunne fremstått på denne måten med mindre de forventninger dens gitthet fordrer var motiverte i minner om lignende tings gitthet, og således var forventninger om at tingen, hvis erfaringen av den forløp videre, ville vise seg å ha de samme trekk som disse tingene.

Etter det jeg kjenner til gir Husserl heller ikke noe uttrykkelig svar på det andre spørsmålet. En mulighet ville være å legge til grunn at den legemlige gitthet det her dreier seg om er tilsynelatende legemlig gitthet, og betrakte ham som å hevde at denne fordrer at minnene som motiverer de involverte forventningene også begrunner dem: Å være en tilsynelatende legemlig gitt ting er å være en ting som *synes* å være virkelig gitt – altså synes å være slik at den kunne opptrådt som gjenstanden til et enstemmig uendelig persepsjonsforløp. Men, kunne det hevdes, en ting kan synes å være virkelig gitt bare dersom subjektet har grunner til å tro at et videre uendelig forløp ville ha vært enstemmig. Og disse grunnene, kunne det videre hevdes, må være, eller i hvert fall omfatte, induktive grunner i form av de minner de involverte forventningene er motiverte.¹⁶

16. Hvis dette er Husserls syn, ville han med det kunne betraktes som å innta en bestemt posisjon i den pågående debatten om «tilsynelatenheter» (*seemings*) og deres begrunnelsesmessige rolle. For en samling viktige bidrag, se Tucker (2013).

5. KONKLUSJON

Jeg har hevdet at Husserl synes forpliktet til å akseptere Uoffisiell Begrunnelse, fordi han i praksis synes å støtte Korrekt Forventning og Begrunnet Forventning. Jeg har videre argumentert for at hans støtte til disse i sin tur synes å forplikte ham til å kombinere et disjunktivistisk syn på perseptuell gitthet med et konjunktivistisk syn på perseptuell begrunnelse, hvor perseptuell gitthet utgjør en middelbar epistemisk grunn.

REFERANSER

- Alston, W. P. (1976). Two Types of Foundationalism. *Journal of Philosophy* 73, 165–185. DOI: <https://doi.org/10.2307/2025920>
- Crane, T. (2001). *The Elements of Mind: An Introduction to the Philosophy of Mind*. Oxford: Oxford University Press.
- Drummond, J. (1990). *Husserlian Intentionality and Non-Foundational Realism: Noema and Object*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-94-009-1974-7>
- Husserl, E. (1956). *Erste Philosophie (1923/24). Erster Teil: Kritische Ideengeschichte*. R. Boehm (Red.), Husserliana VIII. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Husserl, E. (1959). *Erste Philosophie (1923/24). Zweiter Teil: Theorie der phänomenologischen Reduktion*. R. Boehm (Red.), Husserliana VIII. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Husserl, E. (1966). *Analysen zur passiven Synthesis. Aus Vorlesungs- und Forschungsmanuskripten, 1918-1926*. M. Fleischer (Red.), Husserliana XI. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Husserl, E. (1968). *Phänomenologische Psychologie. Vorlesungen Sommersemester 1925*. W. Biemel (Red.), Husserliana IX. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Husserl, E. (1973). *Ding und Raum. Vorlesungen 1907*. U. Claesges (Red.), Husserliana XVI. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Husserl, E. (1976a). *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie. Erstes Buch: Allgemeine Einführung in die reine Phänomenologie*. K. Schuhmann (Red.), 1. Halbband, Husserliana III/1. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Husserl, E. (1976b). *Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie. Erstes Buch: Allgemeine Einführung in die reine Phänomenologie*. K. Schuhmann (Red.), 2. Halbband, Husserliana III/2. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Husserl, E. (1984). *Logische Untersuchungen. Zweiter Band. Erster Teil: Untersuchungen zur Phänomenologie und Theorie der Erkenntnis*. U. Panzer (Red.), Husserliana XIX/1. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Husserl, E. (1992). *Die Krisis der europäischen Wissenschaften und die transzendente Phänomenologie. Ergänzungsband. Texte aus dem Nachlass 1934-1937*. R. N. Smid (Red.), Husserliana XXIX. The Hague: Kluwer Academic Publishers.
- Husserl, E. (1999). *Erfahrung und Urteil. Untersuchungen zur Genealogie der Logik*. L. Landgrebe (Red.). Felix Meiner Verlag.
- Husserl, E. (2001). *Natur und Geist. Vorlesungen Sommersemester 1927*. M. Weiler (Red.), Husserliana XXXII. Dordrecht: Springer.
- Husserl, E. (2002). *Zur phänomenologischen Reduktion. Texte aus dem Nachlass (1926-1935)*. S. Luft (Red.), Husserliana XXXIV. Dordrecht: Springer.
- Husserl, E. (2003). *Transzendentaler Idealismus. Texte aus dem Nachlass (1908-1921)*. R. D. Rollinger i samarbeid med R. Sowa (Red.), Husserliana XXXVI. Dordrecht: Springer.
- Husserl, E. (2004a). *Einleitung in die Ethik. Vorlesungen Sommersemester 1920 und 1924*. H. Peucker (Red.), Husserliana XXXVII. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

- Husserl, E. (2004b). *Wahrnehmung und Aufmerksamkeit. Texte aus dem Nachlass (1893-1912)*. T. Vongehr & R. Giuliani (Red.), Husserliana XXXVIII. Dordrecht: Springer.
- Meixner, U. (2006). Classical Intentionality. *Erkenntnis* 65, 25–45. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10670-006-9013-2>
- Merleau-Ponty, M. (1945). *Phénoménologie de la perception*. Éditions Gallimard.
- Mulligan, K. (1995). Perception. I B. Smith & D. W. Smith (Red.), *The Cambridge Companion to Husserl* (s. 168–238). Cambridge: Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/ccol0521430232.006>
- Noë, A. (2004). *Action in Perception*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Pollock, J. (1986). *Contemporary Theories of Knowledge*. Rowan and Littlefield.
- Pryor, J. (2000). The Sceptic and the Dogmatist. *NOÛS* 34, 517–549. DOI: <https://doi.org/10.1111/0029-4624.00277>
- Smith, A. D. (2003). *Husserl and the Cartesian Meditations*. London: Routledge.
- Smith, D. W. & McIntyre, R. (1982). *Husserl and Intentionality: A study of Mind, Meaning and Language*. Boston: Reidel. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-94-010-9383-5>
- Tucker, C. (Red.) (2013). *Seemings and Justification*. Oxford: Oxford University Press.
- Zahavi, D. (2017). *Husserl's Legacy*. Oxford: Oxford University Press.